

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Патик Лесі Леонідівни на дисертацію Русанівського Сергія Віталійовича на тему «Розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів», поданої до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Насамперед, слід зазначити, що перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів посягають на верховенство права, підривають довіру суспільства до правоохоронних органів, і взагалі є неприпустимими для працівників таких структурних підрозділів.

Дійсно, проблема перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів є однією з найгостріших і найболючіших у сфері правозастосування, оскільки має глибокі правові, соціальні та моральні наслідки. З одного боку, в Україні передбачена відповідальність за такі протиправні діяння (ст. 365 Кримінального кодексу України), однак з іншого – у практиці розслідування таких діянь виникає достатньо труднощів з отриманням доказів. Довести факт перевищення влади або службових повноважень у практиці розслідування таких видів кримінальних правопорушень достатньо складно, але можливо. Кожен випадок таких протиправних дій вимагає зібрати докази того, що застосування зброї чи спеціальних засобів було невинуватим, не відповідало характеру та інтенсивності опору з боку особи. Використання зброї чи спеціальних засобів у поєднанні з перевищенням влади або службових повноважень ще більше ускладнює розслідування, оскільки може призвести до каліцтва або смерті потерпілого, який не зможе надати показання. Також на розслідування впливає протидія з боку самого працівника правоохоронного органу, використання ним своїх повноважень для знищення або приховання доказів вчиненого, тиску на потерпілого тощо. Усе це та багато інших чинників актуалізують необхідність наукового вивчення означеної проблематики та спроби надати певних алгоритмів для її вирішення.

Незважаючи на наявність окремих наукових праць, системне дослідження розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів залишається недостатньо розробленим. Саме тому, актуальність теми дисертації Русанівського Сергія Віталійовича на тему «Розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів» не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувачки. Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертанту визначити мету,

об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати обрану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Дисертант проаналізував значну кількість наукових джерел (288 найменувань), ґрунтовно вивчив роботи інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації з розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, зокрема результатами вивчення та узагальнення статистичних і аналітичних матеріалів Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2021–шість місяців 2025 років; даними, отриманими внаслідок вивчення та узагальнення 43 кримінальних проваджень за ч.2 ст. 365 КК України за період 2021–шість місяців 2025 років; результатами анкетування 235 слідчих Національної поліції України, 320 слідчих Державного бюро розслідування і 43 судових експертів з Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької областей та м. Києва.

Також під час дослідження здобувачем використано досвід роботи оперативним працівником та начальником відділу Національної поліції України.

Результати наукового дослідження висвітлено у: чотирьох статтях у наукових фахових виданнях України, трьох тезах доповідей на наукових конференціях, круглих столах.

Отже, дисертація Русанівського С.В. на тему «Розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів» виконана на належному науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Русанівського С.В. є комплексним дослідженням, у якому розроблено наукові засади й запропоновано криміналістичні рекомендації щодо розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів.

У роботі сформульовано низку положень і висновків, що мають наукову новизну.

Зокрема, *вперше*:

– розроблена внутрішньовидова криміналістична методика розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного

органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів як інформаційна модель до складових елементів якої віднесено криміналістичну характеристику злочину передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України (криміналістично значущі дані про особу злочинця – працівника правоохоронного органу, мотиви та цілі перевищення; способи вчинення та приховування; обстановка (умови, місце, час, зброя, спеціальні засоби), слідова картина (наслідки) й особа потерпілого); організацію початкового етапу розслідування (початок досудового розслідування; обставини, що підлягають встановленню; типові слідчі ситуації та версії; подолання протидії розслідуванню) зв'язок яких у процесі досудового розслідування визначає специфіку збирання доказів за допомогою слідчих (розшукових) дій;

– науково обґрунтовано поняття «ситуації слідчих (розшукових) дій» під якою слід розуміти певне становище, яке складається при підготовці і проведенні слідчих (розшукових) дій, характеризується сукупністю умов та обставин, що враховуються слідчим при визначенні кола організаційних заходів, процесуальних правил і виборі тактичних прийомів необхідних для проведення слідчих (розшукових) дій відповідно до вирішення завдань кримінального провадження на початковому та наступних етапах розслідування. Такі ситуації класифіковано за (а) часом виникнення в процесі розслідування на: ситуації, що виникають на початковому (залежно від особи-злочинця та обставин події) та наступному етапах розслідування; (б) черговістю проведення на ситуації, що виникають при первинному та повторному (додатковому) проведенні слідчої (розшукової) дії; (в) ступенем збігу цілей учасників на конфліктні та безконфліктні;

– розроблено комплекс заходів спрямованих на подолання протидії розслідуванню перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів на основі проведення негласних слідчих (розшукових) дій підрозділами внутрішньої безпеки за дорученням слідчого, спрямування яких визначається самою протидією з боку зацікавлених осіб, а отримані результати, що набули значення доказів у кримінальному провадженні щодо протидії розслідуванню, можуть використовуватися на стадії досудового розслідування як підстави для проведення інших процесуальних дій з метою отримання нових доказів або перевірки раніше отриманих, а також для оцінки фактичних даних та їх джерел, що ще не набули значення доказів;

удосконалено:

– зміст і зв'язки елементів криміналістичної характеристики перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів (особа злочинця та потерпілого; спосіб вчинення та приховування; обстановка вчинення та слідова картина), важливе місце в якій посідають взаємозв'язки правоохоронця з потерпілим, оскільки характер застосування зброї або спеціальних засобів безпосередньо визначається дією або бездіяльністю потерпілих; порушенням меж наданих

законом прав і повноважень; заподіянням або погрозою заподіяння тілесних ушкоджень або смерті;

– розподіл способів вчинення перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів на: 1) перевищення влади – дії працівника правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів, який, маючи повноваження, під час виконання своїх функцій виходить за межі повноважень; 2) перевищення службових повноважень – дії працівника правоохоронного органу, який не має повноважень і виходить під час виконання своїх функцій за їх межі із застосуванням зброї чи спеціальних засобів; 3) перевищення службових повноважень – дії працівника правоохоронного органу, який наділений владними повноваженнями, але у конкретному випадку перевищує не їх, а інші свої повноваження із застосуванням зброї чи спеціальних засобів;

– систематизацію способів та форм протидії розслідуванню перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів й пов'язаних з ними кримінальних процесуальних та криміналістичних контрзаходів (комплексний підхід – поєднання кримінального процесуального закону і криміналістичної тактики дозволяє нейтралізувати навіть витончені способи протидії), які вживаються слідчим;

– тактику проведення допиту (потерпілих, підозрюваних-правоохоронців, свідків) з урахуванням дотримання загальних криміналістичних вимог, позитивних і негативних обставин при типових слідчих ситуаціях, психологічних і соціальних факторів, які впливають на поведінку допитуваних, а також протидії розслідуванню за допомоги запропонованого авторського комплексу тактичних і процесуальних заходів, що дозволяє істотно підвищити результативність досудового розслідування, забезпечити виконання завдань кримінального провадження з недопущенням зловживань і формування повноцінної доказової бази для подальшого судового розгляду;

дістало подальшого розвитку:

– криміналістична характеристика особи – працівника правоохоронного органу, який вчинив перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів з виокремленням «ситуативних», «нестійких», «агресивних», що має значення для встановлення обставин події й обрання тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій з нейтралізацією та подоланням протидії досудовому розслідуванню;

– особливості початку досудового розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів в умовах особливого режиму й деталізований перелік обставин, які підлягають встановленню з розподілом на загальні (факт кримінального протиправного діяння передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України; спосіб вчинення, що пов'язаний із застосуванням зброї чи

спеціальних засобів; місце і час вчинення кримінального протиправного діяння; особа злочинця – працівник правоохоронного органу, який явно перевищив межі наданих повноважень; «незаконність» застосування зброї чи спеціальних засобів; мотив і мета дій працівника правоохоронного органу; наслідки – вид і розмір шкоди, завданої протиправним діянням) та спеціальні (вид та кількість зброї чи спеціальних засобів, їх характерні ознаки; відомості щодо спеціального статусу працівника правоохоронного органу й наявності дозволу на право володіння та користування зброєю);

– криміналістичні рекомендації щодо тактики проведення огляду зокрема на підготовчому й основному етапах, під час огляду зброї, тіла потерпілого й службового приміщення чи спецтранспорту, а також плануванням (залучення експерта; фіксація слідів застосування сили; ретельний опис обстановки – просторове розміщення предметів; вилучення зброї/засобів впливу з ідентифікацією серійних номерів; документування свідчень) й використанням відеофіксації, дронів, 3D-моделювання у складних випадках (цифрові платформи типу FARO або RealityCapture, 3D-сканери);

– підстави групування судових експертиз у межах кримінального провадження про перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів із застосуванням зброї чи спеціальних засобів за об'єктом дослідження та цільовим призначенням відповідно до процесуальних завдань, які стоять перед слідчим: експертизи, що досліджують підозрюваного (судово-медична, психологічна, біологічна); експертизи, що досліджують потерпілого (психологічна, психіатрична, медична, біологічна); експертизи, що підтверджують або спростовують факти, що підлягають доказуванню (трасологічна, балістична – експертиза вогнепальної зброї чи спеціальних засобів, технічна, біологічна, комплексні).

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Русанівського С.В. не викликають суттєвих зауважень.

Наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, викладені у загальних висновках та висвітлені в опублікованих працях. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Зроблені Русанівським С.В. висновки, за окремими розділами та в цілому за змістом дисертації, мають вагому аргументацію, є належним чином обґрунтованими, викладені чітко і коректно.

Для досягнення визначеної мети в роботі використано систему загальнонаукових та спеціальних методів, які надали можливість оптимально врахувати особливості об'єкта і предмета дослідження. Методи дослідження

були використані комплексно, що забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Поряд з цим, обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними.

Підсумовуючи наведене, слід зазначити, результати дисертації Русанівського С.В., які винесено на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й положення, що винесені на захист, одержані завдяки широкому використанню різноманітних методів наукового дослідження, аналізу нормативно-правових актів, які регламентують слідчу діяльність, наукових праць в галузі криміналістики, кримінального процесу, судової експертології, а також ґрунтовної емпіричної бази.

Постановка завдань, визначення об'єкту та предмету наукового пошуку є чіткими і зрозумілими та цілком відповідають вимогам до наукових робіт даного різновиду. Завдання наукової праці здобувачем загалом виконані, загальна мета досягнута, а дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в роботі, з огляду на наявні основні положення теорії криміналістики, кримінального процесу й узагальнення слідчої та судової практики, сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій щодо особливостей розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів.

Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані у:

– правозастосовній діяльності – під час розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 365 КК України (акт впровадження Державного бюро розслідувань від 27 червня 2025 року);

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень» «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень» під час підготовки навчально-методичних та дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 19 червня 2025 року № 107-оп).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація С.В. Русанівського, викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора

філософії. Робота складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (288 найменувань) і п'ять додатків. Загальний обсяг дисертації становить 273 сторінки, з яких основного тексту – 229 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основний зміст дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, в яких висвітлено основні результати дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено про особистий внесок здобувача й інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

У розділі 1 «Теоретичні основи дослідження та криміналістична характеристика перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів» автором охарактеризовано стан наукових досліджень щодо розслідування таких видів кримінальних правопорушень та сформовано криміналістичну їх характеристику. Основну увагу зосереджено на наукових працях, які стосуються деяких питань проблематики дослідження, зокрема автор розглянув такі дисертаційні дослідження: Бондаренка Д.А. «Розслідування зловживань владою або службовим становищем та перевищень влади або службових повноважень (криміналістична характеристика та початковий етап розслідування)» (2008 р.); Балоня А.Б. «Методика розслідування злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх повноважень» (2015 р.); Федоренка М. С. «Методика розслідування перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів» (2020 р.); Кононової В. В. «Особливості початкового етапу досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності» (2025 р.).

На основі аналізу досліджень, присвячених означеній проблематиці, автор дійшов висновку, що у вказаних наукових працях не приділено належної уваги криміналістичним аспектам розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів або виконувалися вони за старим законодавством. Концептуальні напрацювання зазначених учених, безперечно, становлять важливу теоретико-методологічну основу у дослідженні відповідної проблематики. Водночас, такі праці слугують теоретичною основою обраної тематики дослідження.

Акцентовано увагу на тому, що основна мета криміналістичної методики розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів полягає

у створенні дієвого інструменту для допомоги органам досудового розслідування.

Надано криміналістичну характеристику особи правопорушника, розроблено класифікацію правоохоронців, які вчиняють перевищення влади або службових повноважень із застосуванням зброї чи спеціальних засобів. Наведено способи вчинення та особливості обстановки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів. Також автор дійшов висновку, на основі проведених досліджень, що носіями інформації про обстановку найчастіше є фізичні особи.

У розділі 2 «Організація початкового етапу розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу з застосуванням зброї чи спеціальних засобів» встановлено приводи до початку досудового розслідування за фактами вчинення таких видів кримінальних правопорушень.

Автором аргументовано, що застосування зброї чи спеціальних засобів працівниками правоохоронних органів здійснюється виключно у межах закону та відповідно до встановлених нормативно-правових актів й наданих повноважень. Водночас акцентовано, що перевищення необхідних заходів або порушення встановлених правил може вважатися незаконним і тягнути за собою відповідальність.

Сформовано перелік інформації, яку слід зібрати у разі отримання повідомлень телефонним зв'язком про вчинення перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів.

Досліджуючи слідчі ситуації, що виникають під час розслідування таких видів кримінальних правопорушень, автором звернута увага на «ситуації слідчих (розшукових) дій». Характеризуючи дане поняття, автор наголошує на тому, що вони складаються безпосередньо при виборі й проведенні слідчих (розшукових) дій з розподілом за: 1) часом виникнення в процесі розслідування на: ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування; ситуації, що виникають на наступних етапах розслідування; 2) черговістю проведення на ситуації, що виникають при первинному проведенні слідчої (розшукової) дії; ситуації, що виникають при повторному (додатковому) проведенні; 3) ступенем збігу цілей учасників на конфліктні та безконфліктні. Враховуючи зазначене, слід вказати як позитивне, що автором наведено алгоритм дій слідчого у кожній із наведених ситуацій.

Наведено способи та форми протидії розслідуванню. Виділено такі основні запобіжні напрями організації розслідування в умовах протидії: встановлення факту, способів та форм протидії розслідуванню слідчим; планування розслідування, визначення тактичних дій на основі висунутих версій з урахуванням протидії; обрання та проведення контрзаходів слідчим на подолання протидії, а саме кримінальних процесуальних (обрання запобіжних заходів щодо підозрюваного; примусовий привід свідків та інших учасників;

проведення обшуків; тимчасового доступу до речей; тимчасове вилучення майна та арешт майна; відкриття окремого провадження за фактом протидії; застосування заходів безпеки щодо учасників процесу) та криміналістичних (роз'яснення правових наслідків і офіційні застереження; використання фактору раптовості й хитрощів; розподіл фігурантів і пошук «слабкої ланки»; активне документування протидії; залучення зовнішніх ресурсів та контроль чесності).

У розділі 3 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу з застосуванням зброї чи спеціальних засобів» зазначено, що серед процесуальних дій, які проводяться під час розслідування таких видів кримінальних правопорушень, огляд стає ключовим засобом встановлення механізму події, виявлення речових доказів і реконструкції протиправної поведінки, а тактика проведення такої слідчої (розшукової) дії спрямована на виявлення, фіксацію та вилучення речових доказів. Визначено його мету, завдання та основні матеріальні джерела доказів, що досліджуються в межах огляду. Зокрема, до останніх належать такі: місце події (відділок, автомобіль поліції, службовий кабінет, місце затримання на вулиці); тілесні ушкодження потерпілого (синці, садна, переломи), які фіксуються через огляд тіла (ст. 241 КПК України); одяг потерпілого чи службовця з плямами крові, розривами, слідами технічного впливу; зброя та спецзасоби – гумові кийки, кайданки, балончики, електрошокери, службова вогнепальна зброя (із ідентифікацією за серійним номером); відео- та аудіозаписи – з камер відеоспостереження, бодікамер, записів очевидців чи медіа; службові документи – рапорти, накази, журнали чергувань, схеми розташування особового складу.

Визначено основних суб'єктів допиту за даними категоріями кримінальних проваджень, зокрема це: потерпілі, свідки (у тому числі заявники) та підозрювані. Автором доведено, що допит потерпілих і свідків, як правило, має на меті з'ясування фактичних обставин події, характеру застосованих працівниками правоохоронного органу заходів, наявності чи відсутності законних підстав для застосування сили або спеціальних засобів, а також наслідків таких дій. Встановлено мету допиту, завдання та позитивні і негативні чинники впливу на процес розслідування.

Судова експертиза виступає специфічним засобом доказування, що відрізняється від інших процесуальних дій тим, що передбачає застосування спеціальних знань, навичок і досвіду експертом, який, діючи в межах наданих повноважень, самостійно проводить дослідження, виявляє та фіксує фактичні дані, що можуть мати доказове значення для встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні.

Автором доведено, що у 90% кримінальних проваджень найчастіше призначаються такі види експертиз: трасологічна (дактилоскопічна); медична; балістична (експертиза зброї та слідів і обставин її використання – у разі застосування вогнепальної зброї); товарознавча; психологічна; комплексні

(медико-балістична, медико-криміналістична тощо), що дозволяє всебічно оцінити подію й встановити обставини вчинення злочину. Автор звертає увагу на те, що постанова слідчого або прокурора про призначення експертизи повинна відповідати вимогам ст. 244 КПК України, у якій зазначаються обставини провадження, що потребують з'ясування, та формулюються чіткі питання до експерта й додаються необхідні матеріали, а саме протоколи огляду, речові докази (зброя, спецзасоби), фототаблиці, відеозаписи з бодікамер.

Після кожного розділу, й загалом у дисертації сформульовано **висновки**, у яких висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, мають високий рівень достовірності.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Русанівського Сергія Віталійовича на тему «Розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів» відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження С.В. Русанівського можуть бути рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, слід спрямувати увагу на деякі побажання та дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. На стор. 21 у рубриці «вперше» автор вказує, що «розроблено комплекс заходів спрямованих на подолання протидії розслідуванню...», однак сам перелік таких заходів не надає ні у новизні, ні у висновках, які мають містити результати проведеного дослідження.

На стор. 141 дисертант наводить форми та способи протидії розслідуванню, на стор. 143 розглядаються процесуальні механізми та повноваження слідчого щодо подолання протидії розслідуванню, на стор. 146-147 наведено перелік тактичних прийомів подолання протидії розслідуванню, однак хотілось почути думку молодого вченого чому результати проведеного дослідження з означеного питання не викладені у новизні та висновках.

2. У підрозділі 1.2., зокрема на сторінках 63-74 здобувач розкриває спосіб вчинення перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів. Загально відомо, що спосіб вчинення кримінального правопорушення може складатися із способу підготовки, безпосереднього вчинення та приховування. На жаль, у змісті цього підрозділу не віднайшли свого відображення способи підготовки та приховування таких видів кримінальних правопорушень, що не у

повній мірі розкриває зміст поняття «спосіб вчинення» як елемента криміналістичної характеристики.

Поряд з цим, розкриваючи зміст криміналістичної характеристики таких видів протиправних діянь, на нашу думку, слід було б автором розглянути такий важливий її елемент як «знаряддя вчинення», оскільки особливістю перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів є застосування саме конкретного знаряддя вчинення, яке є ключовим для розслідування, допомагає встановити обставини протиправної події, ідентифікувати правопорушника, відтворити механізм протиправної події та сформувати доказову базу.

3. Хотілося б почути думку автора дисертації щодо використання ним за текстом роботи таких застарілих термінів як: «справа», «кримінальна справа» не лише в контексті наведення думок вчених, але і при формулювання висновків та викладенні власних думок. Зокрема, на сторінках 33, 36, 37, 42, 101, 104, 105, 107, 114, 117, 118, 121, 173, 177, 179, 188, 203 тощо.

Автор наводить думки вчених, які розглядали проблеми досудового розслідування ще до змін, внесених до Кримінального процесуального законодавства, однак вживати застарілу термінологію можливо лише за умови прямого їх цитування. Поряд з цим, автор допускає вживання таких термінів і при викладенні власних думок та висновків. Для прикладу: «розкриття справи» (стор. 108), «доказах у справі» (стор.128, 183), «ключовим елементом у справі» (стор. 164), «істини у справі» (стор.170), «фігурантів справи» (стор. 193), «у постанові вказуються обставини справи» (стор.211), «коли у справі є свідки» (стор. 219), «Рішення про призначення експертизи повинно ґрунтуватися на конкретних обставинах справи» (стор.220 висновки) тощо.

Висловлені зауваження є дискусійними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертації, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація С.В. Русанівського є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Русанівського Сергія Віталійовича на тему «Розслідування перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу із застосуванням зброї чи спеціальних засобів», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Сергій Віталійович Русанівський – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Леся ПАТИК

*Підпис завідувача
факіведа в юридичній
роботі, криміналістики
смагдак для
закарієк*